

نقش مشاوره‌ای کارکنان مدرسه در اقدامات یاورانه مشاوره‌ای به دانش آموزان

یک تیم هستیم!

ملیحه مظفری

سرپرست آموزشی فرزنانگان نکا (تیزهوشان)

مقدمه

برنامه‌ها و محتواهای آموزشی با توجه به نیازها و امکانات دانش‌آموزان تهیه و اجرا گردند. از طریق «خدمات راهنمایی و مشاوره» می‌توان توانایی‌ها و نیز محدودیت‌های دانش‌آموزان را شناخت و از امکانات موجود حداکثر استفاده را به‌عمل آورد. (نوابی‌نژاد، ۱۳۷۳: ص ۹)

از آنجا که راهنمایی و مشاوره فعالیتی جمعی است، برای کسب موفقیت در آن همکاری تمام کارکنان مدرسه ضروری است. مشخص‌سازی مسئولیت‌ها و وظایف کارکنان برنامه راهنمایی و مشاوره از تداخل و تکرار فعالیت‌ها و نیز کم‌کاری جلوگیری می‌کند و اجرای برنامه راهنمایی را با موفقیت بیشتری همراه می‌سازد. تعلیم و تربیت در دوره مذکور نقش تعیین‌کننده‌ای در هدایت فراگیر و نقش‌پذیری متناسب وی در جامعه ایفا می‌نماید به طوری که ایجاد سرمایه انسانی و توسعه فرهنگی در جامعه ناشی از تربیت فراگیران در این دوره، به‌ویژه با تأکید بر شناخت توانایی‌ها، استعدادها و علایق آنان است. کمک به توسعه مهارت‌های زندگی به‌ویژه فرایند تصمیم‌گیری و هدف‌گزینی از ضرورت‌های ارزشمندی است که تقویت فرایند مشاوره و راهنمایی از طریق کارکنان دانا و دلسوز را میسر می‌سازد.

انسان تنها موجودی است که با هم‌نوعان خود به تبادل نظر می‌پردازد و برای شناخت و حل مشکلات خود با آنان مشورت و از راهنمایی آنان استفاده می‌کند. راهنمایی و مشورت در طول زندگی بشر مطرح بوده و انسان‌ها همواره با کسانی که مورد قبول و اعتمادشان بوده‌اند مشورت می‌کرده‌اند. اهمیت مشاوره و مشورت در دین مقدس اسلام نیز کراراً مورد توجه ائمه اطهار و بزرگان دین قرار گرفته است.

وظیفه نهاد آموزش و پرورش، در آماده کردن دانش‌آموزانی که نیروی انسانی فردا تلقی می‌شوند، برای مواجهه و سازگاری با مقتضیات قرن بیست و یکم که از حساسیت ویژه‌ای برخوردار است بسیار حساس و سنگین است. اضطراب، افسردگی، سوء‌مصرف مواد مخدر، رفتارهای ناپه‌نجان، مشکلات تحصیلی و گرایش ارتباط با جنس مخالف از عمده‌ترین مشکلات روانی اجتماعی دانش‌آموزان است، به طوری که بیش از ۳۲ درصد دانش‌آموزان از نوعی مشکل اجتماعی روانی رنج می‌برند.

اهداف آموزش و پرورش زمانی تحقق خواهند یافت که همه

کمک به توسعه مهارت‌های زندگی به‌ویژه فرایند تصمیم‌گیری و هدف‌گزینی از ضرورت‌های ارزشمندی است که تقویت فرایند مشاوره و راهنمایی از طریق کارکنان دانا و دلسوز را میسر می‌سازد

برای تحقق برنامه‌های مذکور دو رویکرد وجود دارد:

۱. تأکید بر وجود مشاور در مدارس به‌عنوان یک فرد متخصص
  ۲. ارتقای فرایند راهنمایی و مشاوره از طریق توانمندسازی کلیه عوامل انسانی مدارس (مدیر، معاون، مربی و معلمان)
- با توجه به شرایط آموزش و پرورش کشور رویکرد دوم مقدم بر رویکرد اول بوده و در حوزه برنامه‌های اجرایی امکان تحقق آن بیشتر است و از سوی دیگر می‌توان رویکرد دوم را مقدمه‌ای بر تحقق رویکرد اول در توسعه مطلوب آموزش و پرورش آینده تلقی کرد.

کلیدواژه‌ها: نقش، راهنمایی، مشاوره، مدرسه، دانش‌آموزان

ضرورت و اهمیت مشاوره و راهنمایی

راهنمایی کودکان و نوجوانان و بزرگسالان یک فراگرد بسیار مهم و استثنایی در حل مشکلات و معضلات این گروه‌های سنی است. ضرورت مشاوره و راهنمایی قبل از هر چیز دیگر، در رابطه با حرفه و شغل و مخصوصاً در نظام جدید آموزش و پرورش مطرح می‌باشد.

تجدیدنظر و تغییر یک برنامه تربیتی مفید، سازنده و خلاق باعث توسعه فرهنگ و تمدن می‌شود. از دو قرن پیش به این سو، تحولاتی مانند پیدایش انقلاب صنعتی در اروپا و انقلاب در تکنولوژی و فرستادن اقمار مصنوعی به فضا، نیاز مراکز صنعتی به نیروهای ماهری که حداکثر کارایی و بازدهی را داشته باشند، همه و همه تغییر و تحول در نظام آموزشی کشورها را ضروری ساخته است.

اینکه چرا باید برنامه‌های آموزش و پرورش تغییر و تحول یابند، و همچنین عوامل پیدایش راهنمایی تحصیلی در آموزش و پرورش ناشی علیی است که مهم‌ترین آن‌ها افزایش بی‌رویه جمعیت به‌ویژه جمعیت جوان کشورها و افزایش دانش‌آموزان و عدم تعادل در توزیع دانش‌آموزان در رشته‌ها و شاخه‌های تحصیلی، ضرورت برقراری تعادل بین بازار کار و تربیت نیروی انسانی و افت تحصیلی می‌باشند.

آیا با اضافه کردن چند درس یا ادغام نمودن دو یا چند ماده درسی و یا تغییر نام بعضی از مواد درسی می‌توان گفت تغییر به‌وجود آمده است؟ روشن است که پاسخ این سؤال منفی است. باید خاطرنشان ساخت که هرگونه اصلاح و تجدیدنظر و یا تغییرات اساسی می‌باید از جمیع جهات مورد توجه قرار گیرد و نیز باید مشکلات آن را پیش‌بینی کرده، راه‌های رسیدن به این هدف‌ها را جست‌وجو نموده و جهت اساسی آن را روشن ساخت. با توجه به همین نکات است که اهمیت و ضرورت مشاوره و

مشاور مدرسه، به انجام فعالیت‌هایی در زمینه‌های شناخت دانش‌آموزان، راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی با دانش‌آموزان و اولیای آنان و کارکنان مدرسه، و ارجاع به موقع دانش‌آموزان نیازمند به مراکز ذیربط برای دریافت کمک‌های ضروری مبادرت می‌ورزد

راهنمایی به‌عنوان یک اصل مهم در جریان تعلیم و تربیت آشکار می‌شود. مدرسه به‌عنوان یک نهاد اجتماعی باید پاسخگوی احتیاجات فردی و مقتضیات جامعه باشد. چون جوامع پیوسته در اثر عوامل مختلف (نظیر جنگ و نزاع، بیماری، عوامل طبیعی، انقلاب و غیره) تغییر می‌یابند، مدرسه هم به‌عنوان یک نهاد اجتماعی باید متناسب با تغییرات جامعه تحول یابد. مدارس باید با تحولات فرهنگی، علمی و اجتماعی نیز هماهنگ و همگام باشند و برای پیشرفت در این زمینه‌ها، متغیر و متحول گردند.

اهمیت خدمات راهنمایی و مشاوره از دو جهت است:

۱. **جهت فردی:** از سازمان‌هایی که خدمات مشاوره در آن‌ها ارائه می‌شود مدارس و مؤسسات آموزشی هستند. رسیدگی به مشکلات فردی دانش‌آموزان از نظر مشکلات تحصیلی، انتخاب رشته، شغل، مسائل روانی و شخصی از مواردی است که در حوزه خدمات راهنمایی و مشاوره قرار می‌گیرد. در جامعه نیز افرادی که به‌صورت‌های مختلف دچار مشکلاتی می‌شوند می‌توانند با مراجعه به مراکز مشاوره از خدمات راهنمایی و مشاوره برخوردار شوند.
۲. **جهت اجتماعی و اقتصادی:** از ویژگی‌های جامعه صنعتی تحول ارزش‌ها و تنوع مشاغل در آن است. رشد و توسعه صنعت و تکنولوژی موجب از بین رفتن برخی مشاغل و به وجود آمدن مشاغل جدیدی می‌شود. راهنمایی کردن افراد به سمت مشاغل مناسب یا هدایت آن‌ها به تغییر شغل با توجه به مشاغل جدید یکی دیگر از خدمات راهنمایی است. (حسینی، ۱۳۸۴: ص ۱۵)

اصول اساسی راهنمایی و مشاوره

۱. در راهنمایی؛ اعتقاد بر تکریم شخصیت و کرامت و فضیلت مقام انسانی است؛
۲. مشاور باید به شخصیت مراجع احترام بگذارد و بدون توجه به عقیده، موقعیت اجتماعی، نژاد و ملیت وی برای اوارزش قائل شود؛
۳. در مشاوره باید حقوق مراجع محفوظ بماند و خودش مورد احترام قرار گیرد؛
۴. مشاوره یک رابطه مجاز و آزاد است. مراجع باید طی مشاوره آزادی کامل داشته باشد تا بتواند هر چه می‌خواهد بگوید؛
۵. راهنمایی نباید به مراجع تحمیل شود و به اجبار انجام گیرد؛
۶. چون راهنمایی جریانی پیوسته در زمینه کمک به فرد است بنابراین باید در تمام طول زندگی ادامه یابد؛
۷. در امر راهنمایی تمام جنبه‌های شخصیتی دانش‌آموز و رشد و تکامل فردی او مورد توجه قرار گیرد؛

مشاوران با تسهیل جریان رشد همه‌جانبه فرد در آموزش مهارت‌های زندگی فردی، اجتماعی، کاهش و حذف موانع رشد، خودشناسی و محیط‌شناسی و ارائه سایر خدمات یاورانه روان‌شناختی در مدارس نقش بسیار حساسی دارند

الف. رشد و توسعه‌ی قوای فکری و معنوی و عقلی دانش‌آموزان؛
ب. رشد و توسعه‌ی مهارت‌های شغلی و حرفه‌ای دانش‌آموز؛
ج. رشد و توسعه‌ی شخصیت دانش‌آموز.

نقش کارکنان مدرسه در اقدامات یاورانه‌ای مشاوره

جریان مشاوره و راهنمایی، زمانی در مدارس موفق خواهد بود که به‌عنوان جزئی از کل برنامه آموزشی مدرسه مطرح شود و هر کدام از کارکنان مدرسه اعم از مدیر و معاون و آموزگار و دبیر و... وظیفه خود را در قبال هسته مشاوره به خوبی انجام دهند. مهم‌ترین وظایف کادر آموزشی در برابر برنامه مشاوره و راهنمایی عبارت است از:

۱. حمایت از برنامه‌های مشاوره، کمک به مشاور مدرسه در جهت شناخت دانش‌آموزان و تسریع انجام کارهای مشاوره؛
۲. معرفی دانش‌آموزان مشکل‌دار توسط معلم به مشاور، جهت کمک و حل مشکل آن‌ها؛
۳. هماهنگ کردن برنامه مشاوره با سایر برنامه‌های مدرسه؛
۴. همکاری با مشاوران در جهت شناسایی استعدادها و شاگردان.

مسئولیت‌های معلم

مسئولیت معلم در برنامه راهنمایی به‌عنوان تسهیل‌کننده، به‌قدری اهمیت دارد که می‌توان موفقیت یا شکست برنامه راهنمایی را تا حد زیادی به فعالیت و همکاری او مربوط دانست. معلم با دانش‌آموزان بیشترین و نزدیک‌ترین تماس را دارد و این خود، علاوه بر تدریس، موقعیت مناسبی را برای انجام مشاوره توسط وی فراهم می‌آورد. معلم، ضمن تدریس، عملاً دانش‌آموز را در جهت نیل به اهداف آموزش و پرورش راهنمایی می‌کند، و در نتیجه تعلیم و راهنمایی به‌طور تفکیک‌ناپذیری در هم می‌آمیزند و با یکدیگر ارتباط پیدا می‌کنند.

معلم که درباره دانش‌آموزان اطلاعات جامع و دقیقی دارد، در تکمیل پرونده راهنمایی، مشاور مدرسه را یاری می‌دهد و در شناسایی دانش‌آموز نقش مهمی ایفا می‌کند. معلم همچنین می‌تواند دانش‌آموزانی را که به کمک‌های ویژه نیاز دارند،

۸. راهنمایی برای همه افراد و در تمام سنین انجام می‌گیرد. (حسینی، ۱۳۸۴: ص ۱۷)

نقش مشاور در مدارس

مسئولیت فنی و تخصصی اجرای برنامه راهنمایی و مشاوره مدرسه بر عهده مشاور است. زیرا او در زمینه اجرای صحیح برنامه، آموزش دیده است و تخصص دارد. مشاور مدرسه، به انجام فعالیت‌هایی در زمینه‌های شناخت دانش‌آموزان، راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی با دانش‌آموزان و اولیای آنان و کارکنان مدرسه، و ارجاع به موقع دانش‌آموزان نیازمند به مراکز ذیربط برای دریافت کمک‌های ضروری مبادرت می‌ورزد. مسئولیت‌های مشاور مدرسه در مقاطع متعدد تحصیلی متفاوت است. مشاور مدرسه در دوره ابتدایی بر پیشگیری از ناراحتی‌ها تأکید می‌ورزد، در دوره راهنمایی بیشتر بر خودشناسی دانش‌آموزان توجه می‌کند و در دوره دبیرستان، درمان مشکلات و ناراحتی‌ها را مورد توجه قرار می‌دهد. وی همچنین معلم را در شناخت دانش‌آموزان کمک می‌کند. (حسینی، ۱۳۸۵: ص ۱۸)

مشاوران با تسهیل جریان رشد همه‌جانبه فرد در آموزش مهارت‌های زندگی فردی، اجتماعی، کاهش و حذف موانع رشد، خودشناسی و محیط‌شناسی و ارائه سایر خدمات یاورانه روان‌شناختی در مدارس نقش بسیار حساسی دارند.

مشاور مدرسه علاوه بر مشاوره و مشورت، باید مجموعه فعالیت‌های انجام شده از طرف اشخاص گوناگون را در جهت کمک به دانش‌آموز و حل مشکلات او هماهنگ سازد. ایجاد هماهنگی بین فعالیت‌های متعدد، از مسئولیت‌های مهم مشاور مدرسه محسوب می‌شود و برای موفقیت در کمک به دانش‌آموز ضرورت دارد. از این‌رو، مشاور مدرسه باید با افراد و منابع کمکی در تماس دائم باشد و در صورتی که مشاور نتواند مشکل دانش‌آموزی را حل کند باید او را به افراد آگاه و متخصص ارجاع دهد و از آنان برای کمک به مراجع، طلب یاری کند.

عمده‌ترین اهدافی که می‌توان از طریق خدمات راهنمایی و مشاوره به آن‌ها دست یافت عبارتند از:

معلم در صورت آشنایی با فنون مشاوره، در مواقع ضروری می‌تواند با دانش‌آموزان مشاوره کند

مشخص سازد و به مشاور ارجاع دهد. معلم علاوه بر موارد فوق، قادر است در زمینه ارائه اطلاعات شغلی و تحصیلی و اجتماعی به دانش‌آموزان، به میزان قابل توجهی مشاور را کمک کند. از این رو، همکاری معلم در برنامه راهنمایی، تا حد زیادی از سنگینی وظایف مشاور می‌کاهد.

به نظر اریکسون (Erickson) و همکارانش (۱۹۵۵) معلم باید با مشاور و مدیر مدرسه در نیل به اهداف برنامه راهنمایی همکاری کند، حداکثر استفاده از امکانات را برای دانش‌آموزان فراهم آورد، اطلاعات تحصیلی و شغلی دقیق و قابل درکی را به دانش‌آموزان ارائه دهد، درباره توانایی‌ها و رغبت‌ها و رفتار و اهداف دانش‌آموزان اطلاعات وسیعی کسب کند و مشاور را در حل مشکلات آنان یاری دهد، دانش‌آموزانی را که مشکلات رفتاری دارند به مشاور مدرسه ارجاع دهد و دانش‌آموزان را به استفاده از خدمات راهنمایی مدرسه تشویق کند.

به عقیده میرز (۱۹۵۱) معلم باید در کلاس موقعیتی فراهم آورد که دانش‌آموزان بتوانند عقاید خود را آزادانه بیان کنند و از گفتار دیگران نیز بهره ببرند، باید بتوانند تصمیمات صحیح اتخاذ کنند، به لزوم برنامه‌های راهنمایی آگاهی یابند، بدانند که هر رفتاری عللی دارد و پس از شناخت علل است که می‌توان به حل مشکلات اقدام کرد. همچنین باید با شیوه‌های صحیح مطالعه آشنا شوند، خود را در ابعاد گوناگون وجودی بشناسند، و پس از آشنایی با منابع و مؤسسات کمکی جامعه شیوه‌های استفاده از آن‌ها را به خوبی یاد بگیرند.

معلم در صورت آشنایی با فنون مشاوره، در مواقع ضروری می‌تواند با دانش‌آموزان مشاوره کند. در این زمینه فرازیر (۱۹۴۹) (Frazier) معتقد است که معلمان باید از فنون مشاوره آگاه باشند و نحوه ایجاد رابطه مشاوره‌ای را به خوبی بدانند. معلم همچنین باید با مشاور مدرسه در تماس دائم باشد و مشاور نیز باید به نوبه خود همواره معلم را در انجام مشاوره یاری دهد.

امروزه پیشرفت همه‌جانبه کودک مدنظر مدارس جدید است و مدارس تنها به کسب مهارت‌های آموزشی و یادگیری‌های درسی اکتفا نمی‌کنند

را بهبود می‌بخشد. مدیر مدرسه با تشکیل جلسات متعدد با دانش‌آموزان و والدین آنان و کارکنان مدرسه، می‌تواند اجرای برنامه راهنمایی تحصیلی و شغلی را مؤثرتر و کارآمدتر سازد. (پاشا شریفی، ۱۳۵۳: ص ۵۹)

اهم وظایف مدیر مدرسه در برنامه راهنمایی به شرح زیر است:
- همکاری کامل با مشاوران راهنمایی در اجرای برنامه‌های شناخت علائق و استعدادها؛ کمک به دانش‌آموزان و فراهم ساختن موجبات اجرا و پیشرفت برنامه تحصیلی

- رهبری کردن شورای راهنمایی به منظور بهبود امور راهنمایی و اهتمام در تکمیل آن و آگاه ساختن کارکنان مدرسه از اهمیت و نقش شورا در برنامه راهنمایی

- فراهم کردن موجبات کارآموزی حین خدمات معلمان و کارکنان مدرسه به منظور آشنا ساختن آنان با امور مشاوره و راهنمایی

- آشنا کردن اولیای دانش‌آموزان با برنامه راهنمایی و جلب همکاری آنان در امور مشاوره و راهنمایی فرزندانشان

- حمایت از برنامه راهنمایی و استفاده از مشاوران در آشنا کردن کارکنان مدرسه با امور مشاوره و راهنمایی

- هماهنگ ساختن برنامه راهنمایی و استفاده از مشاوران در آشنا کردن کارکنان مدرسه با امور مشاوره و راهنمایی

- ارزیابی مداوم از برنامه و عوامل راهنمایی مدرسه (حسینی، ۱۳۸۴: ص ۲۵)

مسئولیت‌های معاون مدرسه

با توجه به اینکه معاون هر آموزشگاه بیشترین تعامل و ارتباط را با آموزگاران یا دبیران و دانش‌آموزان دارد و در حقیقت با توجه به آگاهی معاون از اوضاع درسی و پرونده‌ای دانش‌آموزان و اطلاع از وضع زندگی و اجتماعی دانش‌آموزان و دبیران، باید گفت معاون آموزشگاه باید بیش از مدیر به عنوان سنگ صبور و مشکل‌گشا در بین آنان عمل نماید. زیرا مدیر آموزشگاه نقش مدیریتی و سرپرستی آموزشگاه را بر عهده دارد و به علت مشغله زیاد کاری و مسئولیتی وقت و مجال برای رسیدگی به امور مشاوره‌ای و رفع مشکلات دبیران و دانش‌آموزان به نحو احسن ندارد. پس معاون هر آموزشگاه باید طوری عمل کند که همه دبیران و دانش‌آموزان

مسئولیت‌های مدیر مدرسه

مدیر مدرسه نه تنها در نحوه اداره مدرسه، بلکه در چگونگی اجرای برنامه راهنمایی و موفقیت آن نقش بسزایی دارد. مدیر مدرسه بر نحوه اجرای برنامه‌های آموزشی و پرورشی و نیز راهنمایی مدرسه نظارت مستقیم دارد و با فراهم آوردن شرایط و امکانات مناسب برای اجرای برنامه، ایجاد تفاهم بیشتر بین کارکنان مدرسه، جلب همکاری والدین، تشکیل به موقع شورای معلمان و طرح و پیگیری مسائل مبتلا به مدرسه، برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت برای کارکنان مدرسه، و تنظیم برنامه درسی معلمان به‌نوعی که مشاور به موقع بتواند خدمات راهنمایی را برای دانش‌آموزان ارائه دهد، اجرای برنامه راهنمایی

به او اعتماد کنند، او را محرم راز خود بدانند و مشکلات و خواسته‌های خود را با او در میان گذارند.

مسئولیت‌های مربی امور تربیتی

مربی امور تربیتی مدرسه نیز در موفقیت برنامه راهنمایی نقش مهمی ایفا می‌کند. او با شناسایی دانش‌آموزانی که مشکل دارند و ارجاع آنان به مشاور مدرسه، برنامه‌ریزی در زمینه فعالیت‌های فردی و گروهی به منظور ارتقای روحیه همکاری و تقویت ایمان و اعتقادات مذهبی دانش‌آموزان، تهیه و اجرای برنامه‌های آموزشی تفریحی برای دانش‌آموزان، برگزاری مسابقات هنری و عقیدتی در مدرسه و برنامه‌ریزی برای استفاده صحیح از اوقات فراغت دانش‌آموزان در پیشبرد اهداف راهنمایی مسئولیت‌های خود را به انجام می‌رساند.

مسئولیت‌های اعضای انجمن اولیا و مربیان

اهمیت انجمن اولیا و مربیان مدرسه، نباید در پیشبرد اهداف برنامه راهنمایی نادیده گرفته شود. انجمن اولیا و مربیان علاوه بر کمک‌های مالی به مدرسه، در موارد متعدد زمینه‌های گوناگون می‌تواند یار و مددکار مسئولان مدرسه و معلمان باشد. وجود صمیمیت و تفاهم بین کارکنان مدرسه و والدین دانش‌آموزان، در اداره مدرسه و پیشرفت تحصیلی و رفتاری آنان نقش بسزایی دارد. والدین باید به شیوه صحیح به‌طور کامل و دقیق، پیوسته در جریان چگونگی کارها و اعمال فرزندشان در مدرسه قرار گیرند. از این‌رو، گزارش‌های ارسالی مدرسه به خانه باید حاوی اطلاعاتی باشد که والدین را هر چه بهتر و بیشتر در شناسایی پیشرفت و رشد فرزندشان کمک کند و از آنان برای مذاکره و مشاوره با معلمان و حضور در مدرسه دعوت به عمل آورد و تفاهم بین کارکنان مدرسه و اولیا را گسترش دهد. والدین می‌توانند در کمیته‌های متعدد نظیر آموزش، بهداشت، ورزش و تفریحات سالم، ساختمان، کتابخانه که در مدرسه تشکیل می‌شود، شرکت جویند و با استفاده از تخصص خود، به پیشبرد اهداف برنامه راهنمایی و مشاوره کمک کنند. (پاشا شریفی، ۱۳۵۳: ص ۶۱)

نتیجه‌گیری

در گذشته هدف مدرسه فقط دادن تعلیمات بود و تنها چیزی که ارزشیابی می‌شد، توانایی‌ها و عدم توانایی‌های ذهنی دانش‌آموز بود، و بر حسب توانایی‌هایی که داشت و یا نداشت به او توصیه می‌شد که فلان رشته را انتخاب کند و یا فلان دوره را انتخاب نکند، اما امروزه پیشرفت همه‌جانبه کودک مدنظر مدارس جدید

است و مدارس تنها به کسب مهارت‌های آموزشی و یادگیری‌های درسی اکتفا نمی‌کنند.

از جمله اموری که در مدارس مورد توجه است، سازگاری‌های حرفه‌ای، اجتماعی و شخصیتی کودک است. مفهوم تازه آموزش و پرورش عبارت است از سازگاری با موقعیت‌های زندگی و خدمات راهنمایی با هدف حمایت از مدارس و ایجاد تسهیلات لازم برای رسیدن به آن. (حسینی، ۱۳۸۵: ص ۹)

برنامه جدید راهنمایی با تأکید بر رشد سلامت روان کودک گسترش می‌یابد و لذا اجرای آن به‌صورت توجه به همه جوانب رشد کودک و همگی ابعاد شخصیت او بر روش قدیمی تشخیص و درمان برتری چشمگیری یافته است. با این تعبیر، لزوم و گسترش خدمات راهنمایی و مشاوره در تمام مقاطع تحصیلی، از ابتدایی تا دبیرستان، یک ضرورت مسلم در همه جوامع پیشرفته است.

امر راهنمایی و مشاوره در هر نظام آموزشی یک ضرورت اجتماعی و آموزشی است. هر جا مدرسه یا آموزشگاهی هست در آن مسائل و مشکلات متعدد درسی، شخصی، خانوادگی، شغلی، مالی، سازگاری، عاطفی و روانی نیز وجود دارد. بسیاری از مسائل و معضلات جامعه، برخاسته از بطن نظام آموزشی آن است.

راهنمایی و مشاوره مؤثر در مدرسه از همکاری کلیه کارکنان در امر برنامه‌ریزی به‌دست می‌آید. شاگردان، والدین، معلمان، مدیران، ناظران، به‌ویژه ادارات آموزش و پرورش، وزارتخانه‌ها و مؤسسات اجتماعی مربوط باید در ایجاد و اجرای این برنامه یاری کنند.

همکاری مشاوران با شاگردان، والدین، معلمان، مدیران و جامعه منوط به وجود محیطی مساعد و متناسب با مسئولیت‌های آنان است.

چنین محیطی نیاز به زیربنای روان‌شناختی و فیزیکی دارد. شرایط فیزیکی و روان‌شناختی تنها از طریق مساعی مشترک مدیر و کارکنان مدرسه و مشاور به‌دست می‌آید. مدیر و کارکنان مدرسه باید مشاور را از طریق ادراک برنامه راهنمایی و مشاوره و تقویت پشتیبانی او و رهبری برنامه‌ها یاری و کمک کنند تا او به اجرای خدمات راهنمایی و مشاوره توفیق یابد.

شرایط روان‌شناختی کار، معطوف به روابط متقابل افراد در داخل مدرسه، فضای مجاز و مساعد برای اجرای برنامه‌های راهنمایی و مشاوره، وجود تدابیر اداری و ایجاد امکاناتی است که مشاور بتواند با امنیت خاطر مهارت‌های مشاوره‌ای خود را تا سطوح تخصصی در رفع مسائل و معضلات آموزشی و شغلی شاگردان به مرحله اجرا درآورد.

منابع

۱. پاشا شریفی، حسن؛ «نقش راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش». مجله آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)، اردیبهشت ۱۳۵۳، شماره ۷۶.
۲. حسینی، سیدمهدی؛ اصول و روش‌های راهنمایی و مشاوره. تهران: انتشارات رشد، ۱۳۸۴.
۳. حسینی، سیدمهدی؛ راهنمایی و مشاوره تحصیلی، رشد تهران، ۱۳۸۵.
۴. شفیع‌آبادی، عبدالله؛ مقدمات راهنمایی و مشاوره. دانشگاه پیام نور، تهران، ۱۳۷۸.
۵. نوایی‌نژاد، شکوه؛ راهنمایی و مشاوره، چاپ اول، انتشارات معاصر، ۱۳۷۳.